

מבנה דיני הנזיקין

דבר החקיקה העיקרי בדיני הנזיקין הוא פקודת הנזיקין (נוסח חדש), אשר מכילה את דיני הנזיקין הכלליים, ואת מה שמכנים "העוולות הכלליות". הפסיקה קבעה כי העקרונות הכלליים בפק' הנזיקין, חלים בעקרון גם בעילות נזיקיות שמקורן מחוץ לפק' הנזיקין. בנוסף לפקודה, ישנם חוקים יחודיים, המסדירים את הדין לגבי עוולות נזיקיות ספציפיות. דוגמאות לחוקים כאלו הן:

1. חוק הפצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 – מסדיר את דיני הנזיקין בהקשר לתאונות דרכים.
2. חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965 – מסדיר את דיני הנזיקין הקשורים בעוולות הוצאת לשון הרע.
3. חוק האחריות למוצרים פגומים, תשמ"מ-1980 – מסדיר את אחריותם הנזיקית של יצרנים למוצרים פגומים שיצאו תחת ידם.
4. חוק עוולות מסחריות, תשנ"ט-1999 – מסדיר את האחריות הנזיקית של מתחרים עסקיים. החקיקה הנזיקית החיצונית לפק' הנזיקין מושפעת מהפקודה (המסדירה את דין הנזיקין הכללי).

מבנה פקודת הנזיקין

פרק א' – פרשנות

סעיף 1 – מכיון שזוהי "פקודה" (שמקורה בתקופת המנדט) ולא חוק, פותחת הפקודה בסעיף המסביר כיצד יש לפרש אותה ולהתייחס להוראותיה השונות.

סעיף 2 - סעיף ההגדרות.

פרק ב' - זכויות וחבויות בנזיקין

סעיפים 3 – 22 – הוראות כלליות הנוגעות לדיני הנזיקין המפרטות, בין השאר, מיהם הרשאים לתבוע, את מי ניתן- או לא ניתן- לתבוע, הגנות העומדות לנתבעים בדיני הנזיקין, צדדים לעוולה (משתתף, משדל, אחריות שילוחית וכו'), תחולת דיני הנזיקין על ניזוק שמת ועוד.

פרק ג' – העוולות

הפרק מפרט את מה שנהוג לכנות "עוולות מסגרת" בדיני הנזיקין כמו גם "עוולות פרטיקולריות". הפרק מפרט רשימה של עוולות, שבצידן מובאים עקרונות כלליים הנוגעים לעוולות אלה. יש לציין כי העוולות המכונות "עוולות מסגרת" הן עוולות המתוארות בלשון כללית, חלות על מגוון של מצבים – וזאת להבדיל מהעוולות ה"פרטיקולריות", אשר מתארות מצב ספציפי יותר מן המצבים הכלליים המתוארים בעוולות המסגרת. יש לציין כי העוולות שיש להן פריטי חקיקה חיצוניים לפקודה הן עוולות פרטיקולריות (לדוגמא: עוולות לפי חוק נפגעי תאונות דרכים, עוולות הנוגעות למפגעים סביבתיים, עוולת לשון הרע ועוד).

סימן א' – סעיפים 23-25 עוסקים בעוולת התקיפה (פרטיקולרית). יש לשים לב שהמדובר כאן בעוולה, להבדיל מעבירה. העוולה מאפשרת למוחקף לתבוע את התוקף ללא קשר לאחריות התוקף עפ"י דיני העונשין.

סימן ב' – סעיפים 26-28 עוסקים בעוולת כליאת השוא (פרטיקולרית) ועיקרה החזקת אדם בידי אחר שלא כדין.

(המשך בדף הבא)

(המשך מדף קודם)

סימן ג' – סעיפים 29-34 עוסקים בעוולת הסגת הגבול (פרטיקולרית) ובהגנות מפני עוולה זאת.
סימן ד' – סעיפים 35-41 עוסקים בעוולה הראשית – היא עוולת הרשלנות (מסגרת). עוולה זו מהווה את הלב של דיני הנזיקין. סימן ד' מתאר את העוולה ומסדיר סוגיות שונות הקשורות בנטל ההוכחה החל על הצדדים לתביעה עפ"י עוולה זאת.

סימן 1ד – סעיפים 41א-41ג הינם תוספת לפק' וקובעים עוולה (פרטיקולרית) הנוגעת לנזקים שגרם כלב. סימן זה הוסף לפק' בעקבות מס' מקרים של תקיפה חמורה ע"י כלבים. בסימן מתוארת העוולה וההגנות העומדות לנתבע על-פיה.

סימן ה' – סעיפים 48-42 עוסקים בעוולות המטרד ליחיד והמטרד לרבים (פרטיקולריות).

סימן ו' – סעיפים 55-49 עוסקים בעוולות שליחת היד: עיכוב שלא כדין וגזל (פרטיקולריות). שליחת יד היא מעין המקבילה האזרחית של עבירת הגניבה שבמשפט הפלילי.

סימן ז' – סעיפים 59-56 עוסקים בעוולות ההטעיה (פרטיקולריות): תרמית ושקר מפגיע.

סימן ח' – סעיפים 61-60 עוסקים בעוולת הנגישה (פרטיקולרית) – פתיחה בהליך משפטי נגד אדם מתוך ידיעה שהמדובר בהליך שאין ביסודו עילה אמיתית (לדוגמא: הגשת תלונת שווא במשטרה, פתיחת הליכי הוצאה לפועל בעילת שווא וכדומה).

סימן ט' – סעיף 62 עוסק בעוולת גרם הפרת החוזה (פרטיקולרית).

סימן י' – סעיף 63 עוסק בעוולת היפר חובה חקוקה, שהיא עוולת מסגרת החלה לגבי כל חובה חקוקה שהיא בכל דבר חקיקה. זוהי עוולה בעלת תחולה רחבה ביותר ואכן במסגרת דיני הנזיקין מדובר בעוולה השניה בחשיבותה- אחרי עוולת הרשלנות.

פרק ד' – אשם

סעיפים 64-70 מגדירים את מושג האשם הנזיקי ועוסקים בו. פרק זה עוסק גם בסוגיית הקשר הסיבתי שהוא יסוד מרכזי בעקרונות האחריות הנזיקית.

פרק ה' – תרופות לעוולות

כללי סעיפים 71-89 עוסקים בתרופות אותן יכול ביהמ"ש לתת לניזוק, אם מצא שאכן נפגע הניזוק מעוולה.

סעיפים 71-75 מגדירים מהן סמכויותיו הכלליות של ביהמ"ש במתן סעדים במסגרת דיני הנזיקין (לביהמ"ש מותר להעניק לתובע לא רק פיצויים, אלא גם צווים וסעדים נוספים לפי שיקול דעתו).

סעיפים 76-88 כוללים את מה שמכונה: "כללי הפיצויים". כללי הפיצויים להבדיל מ"כללי האחריות", הינם כללים המשמשים את ביהמ"ש בשלב השני בתביעה, כלומר לאחר שנקבעה האחריות. זאת אומרת, שבהתחלה משתמש ביהמ"ש בכללי האחריות המצויים בסעיפי העוולות השונים ובאם מוצא ביהמ"ש שיש להטיל אחריות על המזיק, וקובע את אחריותו של זה, אזי ביהמ"ש והצדדים עוברים לשלב השני במשפט, הוא שלב הסעדים.

סעיף 89 עוסק בהתיישנות עילות תביעה בדיני הנזיקין, וכולל הוראות התיישנות מיוחדות.

פרק ו' – שונות

סעיפים 90-93 כוללים הוראות "טכניות" שונות.